

FIGURI DE EROI BOTOȘĂNENI AI RĂZBOIULUI PENTRU INDEPENDENȚĂ

de IONEL BEJENARU

Moment crucial în istoria poporului român, cucerirea independenței de stat a necesitat însemnate eforturi umane și materiale. Proclamarea independenței țării venea să răspundă unei îndelungate și patetice dorințe de a fi liberi, de a fi independenți. De aici, ecoul profund stîrnit în conștiința milioanei de români din orice colț de țară, din orice teritoriu românesc.

Meleagurile Botoșanilor, marcate de frumoase tradiții istorice și culturale, aveau să răspundă nobilei chemări pentru cucerirea independenței țării printr-o sumă de mijloace, purtînd pecetea patriotismului fierbinte al oamenilor acestor locuri.

Din fiii județului Botoșani s-a format istoricul Regiment 16 dorobanți, al cărui botez de singe are ca dată memorabila zi de 30 august 1877, cînd în asaltul acelei mari redute de la Plevna, Grivița 1, batalionul 1 Botoșani forma centrul liniei de atac a coloanei Diviziei a IV-a. Regimentul 16 dorobanți, creat în baza Înaltului decret nr. 2195 din 26 noiembrie 1876 începînd de la 1 ianuarie 1877, avea să înregistreze cu acest prilej primele pierderi grele : peste 300 de purtători ai penei de curcan din batalionul 1 Botoșani au fost scoși din luptă¹. Memoriilor căpitanului Codrescu, cel care preluase comanda batalionului din Botoșani în asaltul redutei Grivița 1, ca cel mai vechi în grad, li se adaugă multe alte mărturii care atestă participarea botoșănenilor la războiul pentru independență. Astfel, într-o scrisoare trimisă colonelului G. Boteanu, fost comandant al Regimentului 16, căpitanul în rezervă Constantin Stroici, atunci, la 30 august 1877, sergent în compania a 2-a din acest regiment, relatează : „Aici eram în focul gloanțelor... Am ajuns astfel cu toții pînă sub o movilă, unde se amestecaseră Regimentul 14 și 16 de dorobanți... atunci, din mulțimea soldaților ce erau amestecați, companie cu companie, au început cîteva focuri, mai întii, și în urmă un foc aproape general”².

Dincolo de această prezență globală a botoșănenilor în luptele duse pe teritoriul Bulgariei, alți botoșăneni, încadrați în alte subunități în diferite armee, s-au acoperit de glorie, și-au adus o valoroasă contribuție la obținerea victoriei.

Eroul lui Vasile Alecsandri, căpitanul Mihail Romano (fig. 1), s-a născut la Botoșani, la 3 noiembrie 1843. Faptul că unele lucrări menționează ziua de 5 decembrie 1842 ca zi de naștere, consemnată în biografia sa militară, trebuie pus în legătură cu dorința fierbinte a tînărului Romano de a intra ca voluntar în armată, în ciuda celor 18 ani neîmpliniți.

În casa părintească intrau ziare progresiste ale timpului : „Trompeta Carpaților” a lui C. Bolliac, „Românul” lui C. A. Rosetti, „Ghimpele” lui N. T. Orășanu, care nu se

¹ Căpitan N. Codrescu, *Din păcatele trecutului sau După 24 de ani. Memoriile unui veteran invalid din războiul de neafermare*, vol. I. Botoșani, 1901—1902.

² Colonel G. Boteanu, *Memoriu din Războiul de la 1877—1878*, București, 1895.

poate să nu-și fi avut ecoul în conștiința tînărului Romano. Frecventează școala primară în orașul natal. În septembrie 1861 intră ca voluntar în Regimentul 1 linie, comandat, atunci, de colonelul Solomon³. Cei care l-au cunoscut ni-l descriu înzestrat cu o memorie puțin obișnuită, cu o fire energică și ourajoasă, „bărbat frumos, înalt, bine legat și de o putere fizică herculeană, avînd părul și ochii negri“⁴. Calitățile ostășești, priceperea și puterea de muncă i-au permis să ajungă, în ianuarie 1872, la gradul de căpitan, grad la care îl găsim în Regimentul 5 linie la izbucnirea războiului. Ia parte la acțiuni și recunoașteri în insulele de pe Dunăre. Astfel, colonelul Grigore Cantili, comandantul Brigăzii 1 din Divizia a TV-a, raportează generalului George Manu : „...Nu pot termina, Domnule General, fără a aminti Domniei Voastre raportul meu prin care vă supuneam la cunoștință alte două recunoașteri forțate ce căpitanii Romano și Pruncu, amîndoi din Regimentul 5 infanterie, au făcut în zilele de 7 și 8 iunie în insula Măgura din fața satului Dașova, dimpreună cu trupe de cazaci, unde au dovedit mult curaj și devotament, avînd a susține mai mult timp focuri în contra turcilor ce trăgeau cu forțe superioare în contra lor“⁵. De asemenea, participă la susținerea atacului executat la 3 iulie 1877 de unități ale Armatei ruse la Nicopole⁶. Se va distinge în mod deosebit cu prilejul celei de-a treia bătălii de la Plevna, pentru cucerirea redutei Grivița 1, de la 30 august 1877. „În atacul din ajun, căpitanul Romano se arătase neobosit și netemător în fața focului care ploua din întăriturile turcilor... În ziua de 30 august (...) Dînsul se puse în capul companiei spre a stimula și mai mult avîntul soldaților. Gloria iubitoare de asemenea suflete îl ridică pînă la dînsa, iar corpul lui Romano căzu pradă fiecărui vrășmaș“⁷, se relatează în necrologul căpitanului Romano, apărut în ziarul „Dorobanțul“.

Tînărul sublocotenent I. V. Elefterescu (în fig. 2) s-a născut la Botoșani în 1857. Urmează școala primară și liceul în Botoșani. În anii de liceu, este coleg de clasă cu Matei Eminovici, fratele marelui poet Mihai Eminescu⁸. Cum, de altfel, colegi vor fi amîndoi și la școala militară din București.

În 1912, dr. Sabin publica volumul său de amintiri din războiul independenței, dedicînd rînduri bune fostului său coleg de liceu, I. V. Elefterescu. „Cu Elefterescu Ion am fost coleg în clasa a VI-a a Liceului din Botoșani, în 1873—1874. Era fiu de văduvă, care avea o sumedenie de copii și puțină avere. Acesta era cel mai mare, învăța bine și era cuminte“⁹. Dr. Sabin îl prezintă ca „fire blîndă, totdeauna vesel, rîzînd mereu și foarte bun camarad“¹⁰. În timpul războiului a comandat o secție în cadrul renumitei „Baterii de la Movila“, care a acționat la Grivița. Din aceleași evocări ale dr. Sabin spicuiam referitor la ultimile clipe ale vieții tînărului ofițer : „Ochea singur. După ce încărea tunul, se urca pe parapet și dădea ordin să tragă, el observînd să vadă dacă a ochit bine și dacă obuzul a lovit acolo unde țintise el. Făcea mare haz cînd vedea că a lovit unde dorea. În ziua aceea (n. n. — 30 august 1877), zi nefastă pentru bietul meu amic, după ce încărcase tunul și ochise, s-a suit pe parapet și a comandat : — Foc ! Bravo, foarte bine, apoi adăugă : Au tras și ei ! și, ca de obicei, a sărit în baterie. Dar după ce obuzul tras de turci a trecut peste baterie, servanții îi spun : scoală, d-le sublocotenent, că tragerea turcilor de acum a fost tot prea lungă. Elefterescu însă nu se

³ Gh. Calmuțchi, 1877—1878. *Eroi morți*, Iași, 1928.

⁴ Vladimir Sardin, *Din trecutul Botoșanilor. Figuri dispărute*, Botoșani, 1929.

⁵ *Războiul pentru independență națională. 1877—1878. Documente militare*, Edit. Militară, București, 1971, doc. 227.

⁶ V. I. Mocanu, *Eroi ai neamului în războiul de independență*, în „Analele I.S.I.S.P. de pe lîngă C.C. al P.C.R.“, an. III, nr. 2, 1987.

⁷ „Dorobanțul“, nr. 143 din 9 aprilie 1878.

⁸ N. Răutu, *Istoria Liceului „Laurian“ din Botoșani — 1859—1909*, Botoșani, 1909.

⁹ Dr. Gh. Sabin, *Amintiri din războiul independenței*, București, 1912.

¹⁰ *Ibidem*.

Fig. 1 — Eroul lui Vasile Alecsandri : căpitanul Mihail Romano, Regimentul 5 linie.

Fig. 2 — Tinărul sublocotenent I. V. Elefterescu, Regimentul 4 artilerie.

mișcă. Un sergent pune mina pe el și-l trage, dar corpul neînsuflețit se răstoarnă¹¹. Și, astfel, este înscrisă prima jertfă din corpul ofițerilor de artilerie: tinărul sublocotenent de 20 de ani I. V. Elefterescu din Regimentul 4 artilerie.

În rîndul eroilor războiului pentru independență, figura sublocotenentului Dimitrie Lemnea (fig. 3) se distinge ca una din cele mai luminoase. Fiul al unor oameni simpli din Saucenița Dorohoiului, D. Lemnea se născuse la 20 octombrie 1850. Îl găsim, pentru o scurtă perioadă, elev la liceul „Laurian” din Botoșani¹². La nici 20 de ani este încorporat voluntar, avînd să se afirme rapid în viața ostășească. Obține gradul de sublocotenent la 2 iulie 1875, trecînd apoi în Regimentul 7 infanterie. Îl găsim prezent într-un șir de acțiuni în sistemul fortificat al Plevnei, cum ar fi respingerea contraatacului otoman din dimineața zilei de 31 august, în scopul recuceririi redutei Grivița 1 sau în acțiunea de acoperire a retragerii resturilor batalionului 2 din Regimentul 15 dorobanți, în atacul din 6 septembrie 1877¹³. În asaltul din 7 octombrie 1877, asupra redutei Grivița 2, D. Lemnea se prezintă în fața șefului statului major și ceru, în numele ofițerilor din Regimentul 7 linie, să se încredințeze regimentului din care făcea parte cinstea celui de-al doilea asalt asupra redutei Grivița 2¹⁴. În acest atac, din 7 octombrie, tinărul ofițer arătă o bravură care uimi pe toți, căzu însă zdrobit de gloanțele dușmanului¹⁵. Mama sa, Agafia Lemnea, i-a așteptat în zadar reîntoarcerea. Cînd a aflat că nu va mai reveni, a pus să se construiască la mănăstirea Agafton o scară ou 51 de trepte oare unesc biserica mare cu bisericuța din curtea mănăstirii, trepte care se păstrează și astăzi, mărturie unei memorii nemuritoare¹⁶.

Pe G. C. Sabin (fig. 4), fostul elev de la „Laurian”, îl găsim înrolat, student fiind, în rîndul mediciniștilor. În amintirile sale, Sabin evocă momentele de atunci: „Cei mă gălăgioși din țară erau studenții Facultăților din București și Iași, care țineau dese întruniri și cereau ca România să scuture jugul sclaviei”¹⁷. Cei 14 voluntari studenți în medicină l-au ales ca șef pe dr. Constantin Stăucanu, care, scrie Sabin, era băiatul popii din comuna Stăuceni, județul Botoșani, de lingă lacul cu același nume, lac pe care vînam lișițe, cînd eram elev la liceul din Botoșani...”¹⁸. Pentru bravura arătată în lupta de la 27 august 1877, i se conferă lui Sabin Gheorghe, subehirurg, „Virtutea Militară”, prin ordinul de zi nr. 120, anunțat de colonelul Al. Angelescu, comandantul Diviziei a IV-a, în ziua de 3 septembrie 1877, în fața Plevnei¹⁹.

Galeria eroilor independenței cuprinde încă mulți fii ai Botoșanilor, în cea mai mare parte oameni simpli, purtători ai unor înalte trăsături patriotice, cetățenești. Cu pioșenie, vizitatorul meleagurilor eminesciene de la Ipotești se va opri în fața tabloului cu cei trei eroi ai neamului din fosta comună Cucoreni, toți trei componenți ai Regimentului erau 16 dorobanți: A Crețului Dumitru, Cosma Gheorghe, Olaru Vasile, tablou aflat pe unul din pereții bisericii Eminovicilor.

De altfel, sînt demne de semnalat eforturile pline de sacrificiu ale populației de acasă în susținerea armatei de pe front. Apelurile primăriilor, ale Societății Doamnelor, ale Societății de Cruce Roșie, numeroasele inițiative individuale, animate de cele mai frumoase simțăminte, se soldau cu numeroase ofrande, expresie a participării unei întregi populații la obținerea izbînzii.

¹¹ *Ibidem*.

¹² N. Răutu, *op. cit.*

¹³ V. I. Mocanu, *art. cit.*

¹⁴ Gh. Calmuțchi, *op. cit.*

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ „Revista Moldovei”, an. II, nr. 4, Botoșani, 1926, p. 16.

¹⁷ Gh. Sabin, *op. cit.*

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, vol. VI, p. 37–33.

Fig. 3 — Sublocotenentul Dimitrie Lemnea.

Fig. 4 — Studentul în medicină G. C. Sabin.

Astăzi, în numeroase localități ale județului Botoșani, au fost scoase la iveală mărturii care vorbesc de eroii noștri, de marele eveniment de acum o sută de ani, obiecte peste care se așternuse praful uitării. Sînt stegulețe cu care populația Botoșanilor a întîmpinat armata victorioasă, revenită în patrie, diplome acordate veteranilor, litografii, fotografii, brevete, decorații, medalii, arme de epocă, cărți. Acestea au darul să ilustreze fericit prezența Botoșanilor, a fiilor acestor meleaguri, în marele moment istoric de la 1877—1878.

FIGURES DES HÉROS DE BOTOȘANI DE LA GUERRE POUR L'INDÉPENDANCE

R é s u m é

Une page significative de la participation des habitants de la contrée de Botoșani aux grands événements de l'histoire est aussi la somme des moyens par lesquels ils ont répondu à l'appel pour la conquête de l'indépendance d'état de la Roumanie.

L'historique Régiment 16 dorobantzt dont le baptême de sang a eu lieu le mémorable jour de 30 août 1877 était constitué des fils du département de Botoșani, aussi pendant l'assaut de celle grande redoute de Plevna, Grivitz 1, la Bataillon 1 Botoșani formait le centre de la ligne d'attaque de la colonne de la IVème Division.

Parmi les héros qui ont apporté une contribution remarquable à l'obtention de la victoire, on peut citer un grand nombre de représentants qui appartiennent au pays de Botoșani : les capitaines Mihail Romano et Nicolae Codrescu, les sous-lieutenants I. V. Elefterescu, Dimitrie Lemnea, Ioan Frunzetti, les médecins Gh. Sabin et C. Stăduceanu.